

Лингвистична характеристика на съвременната българска политическа терминология

Резюме: „Лингвистична характеристика на българската политическа терминология” е езиковедски труд, посветен на един особено важен въпрос на съвременното ни езикознание, който, макар и да е твърде актуален, не е разработен в цялост. Този въпрос днес привлича вниманието не само на езиковеди, но и на журналисти, преподаватели, юристи, обществени дейци, както и на хора, професионално занимаващи се с политическа и управленска дейност. Всичко това налага появата на отделно изследване, посветено на съвременното състояние и функциониране на българската политическа терминология. Основната цел на настоящото изследване е възможно най-цялостно да се очертае съвременната картина и възможно най-пълно да се представи съвременното състояние и функционирането на българската политическа терминология като специализирана лексикална подсистема на българския книжовен език. Тази терминология отразява на езиково равнище динамичните и крупни промени, настъпили в обществено-политическия, икономическия и социалния живот у нас и по света през последните двадесетина години. Като лексикална подсистема на книжовния език, съвременната българска политическа терминология притежава свои специфични особености.

В труда се прави подробен лингвистичен анализ на българската политическа терминология от гледна точка на начините за образуване на езиковата форма на термините, т. е. прави се номинационна характеристика и описание на номинационните модели. Също така се прави формално-структурна характеристика на българската политическа терминология, т. е.

анализ на формалния строеж на термините и терминоелементите, обща лингвистична характеристика на системните семантични взаимоотношения, разгледани са и лексикално-семантичните взаимоотношения, включващи явления като многозначност, омонимия, синонимия, антонимия, паронимия и пр., разгледана е и терминологичната вариантност, както и източниците за образуване на термини. Авторката се спира и на спорния въпрос за отношението *свое – чуждо* в тази терминология. Очертани са и тенденциите в бъдещото развитие на българската политическа терминология. В труда са разгледани и настъпилите промени в социалната оценка и общественото отношение към някои термини след 10 ноември 1989 г.

Към въпроса за вариантността в терминологията

Резюме: „Към въпроса за вариантността в терминологията” е езиковедски труд, посветен на един интересен, важен и актуален въпрос в съвременното терминознание. Това е първото цялостно изследване върху вариантността в терминологията. Досега няма цялостен труд, посветен на вариантността в терминологията, на причините, които я пораждат и начините, по които се проявява, както и няма цялостна оценка на спорния въпрос, нужно ли е това явление и как то ще се развие в бъдеще. Този труд подробно анализира причините, които пораждат вариантността, начините, по които тя се проявява, както и трудностите при лексикографското ѝ преставяне. Същевременно авторката дава и ценни практически препоръки за боравене с вариантността в терминологията. Кр. Симеонова доказва, че вариантността е в пряка връзка с динамичното развитие на знанието. Това е така, защото, най-кратко казано, когато се появи ново понятие, вариантността показва процеса на търсене на най-точната и най-адекватната езикова форма на термина за неговото изразяване в съответствие със спецификата на дадената научна или професионална област. Трудът се отличава с теоретична дълбочина, доказателствена емпиричност, актуалност и ярка приложна насоченост. Той дава по-ясна, по-точна, по-пълна представа за динамиката на езиковедските процеси в научния дискурс и ще бъде основа за изследването на редица проблеми в теорията на терминологията. Авторката подчертава, че наличието на терминологична вариантност е положителен факт и е пряка последица от динамиката на научното знание в глобалната епоха. Вариантността е явление с корени в диахронията на езика, доколкото всяка езикова система се обновява вътрешно по свои закони и външни екстралингвистични влияния. Според авторката наличието на вариантност в

терминологията е положителен факт. Това е така, защото вариантноста говори за развитието на научното мислене и ни показва процесите на търсене и усъвършенстване на средствата за езикова фиксация на научните понятия и за намиране на най-точната езикова форма на термините. Факт е също така, че наличието на терминологична вариантност опровергава по-старото разбиране за термините като статични и затворени еднозначни езикови единици, които остават встрани от динамичните процеси, действащи върху общоупотребимата лексика. Напротив. Терминологичната вариантност е част от езиковата вариантност като цяло и е частен нейн случай. Авторката предлага и решения от какво зависи изборът на даден вариант. В заключение ще кажем, че този труд представлява оригинално изследване с добре дефинирани цели и постигнати резултати.

За някои българо-руски терминологични успореџици

Резюме: Акцентът на тази статия е поставен върху някои сходни терминологични явления и процеси, които се срещат в два генетично свързани славянски езика. Има значителен брой от тези прилики и те засягат различни аспекти на терминологичната теория и практика.

За националното и интернационалното в съвременния български и руски език

Резюме: Този доклад разглежда важния въпрос за ролята и мястото на чуждите думи в днешната българска и руска обществено-политическа лексика и на това, какво и доколко трябва да се заема. Факт е, че няма език, който да е изчезнал заради навлизане на чужди думи в него. Те не могат да нарушат неговата самобитност и национален характер. Но също така факт е и това, че днес славянските езици и литератури и славянската култура като цяло търпят едно чудовищно влияние от Запада. Това влияние в много отношения е прекалено. Авторката поставя въпроса *кое чуждо* и *колко чуждо* е нужно на тези два богати и високоразвити славянски езика.

За употребата на някои общи фразеологизми в съвременния български и руски език

Резюме: Фокусът на настоящия доклад е поставен върху изследването на езиков материал от два генетично родствени и близки славянски езика – български и руски. Вниманието на авторката е насочено върху някои фразеологични словосъчетания, които, както знаем, са едни от най-ярките и най-образните изразни средства на езика. Фразеологичните системи на съвременния български и руски език съдържат доста общи фразеологизми. Сходствата са твърде много и се отнасят до най-различни аспекти като семантичните, структурните, граматичните и експресивните свойства на фразеологичните единици, особеностите на тяхната употреба в речта и др. Основният извод е, че голям брой фразеологизми в двата езика имат еднакъв или много сходен лексикален състав, еднаква или много сходна синтактична организация и еднаква семантика и сфери на употреба, т. е. много български фразеологизми имат или пълен еквивалент в руския език, или много близък фразеологичен аналог. Руският и българският език имат и много общи фразеологични калки и полукалки.

За някои политически метафори , използвани в съвременния български и руски политически дискурс

Резюме: В статията авторът разглежда феномена на метафората в българския и руския политически дискурс. Разкриват се съществени прилики, както по отношение на начините, по които възникват метафорите, така и по отношение на тяхното функциониране в политическата реч.
Ключови думи: политическа метафора, политически

За националното и интернационалното в съвременната българска терминология

Резюме: В статията се разглеждат важните въпроси за ролята и мястото на чуждите думи и термини в съвременната българска терминология, за едновременното протичане на процесите на национализация и интернационализация, относно въпроса какво и колко трябва да се заема и как би могла съвременната българска терминологията да не загуби националния си характер.

**За някои проблеми пред българската терминологична лексикография,
свързани със специфичните особености при лексикографското
представяне на термините в терминологичен речник**

Резюме: Тази статия е посветена на редица важни въпроси, свързани със създаването на терминологични речници с тълковно-енциклопедичен характер, предназначени за най-широки кръгове на обществото. В нея става дума за някои общи и частни проблеми при терминографската работа. Повдигнати са редица проблеми, свързани с подбора на лексикалните единици, с тяхното тълкуване, със спецификата при терминографското представяне на термините, с тяхното системно описание и др.

Специфика явления омонимии в современной болгарской и русской терминологии

Резюме: В този доклад авторката се спира на явлението *омонимия* в българския и в руския език – два генетично родствени славянски езика. Сходствата в това отношение са твърде много и се отнасят както до пътищата за възникване на омонимите в езика, така и до основните начини, по които омонимията се проявява в терминологията.

Общее и национально-специфическое в некоторых болгарских и русских фразеологизмах

Резюме: В този доклад авторката насочва вниманието си към някои често употребявани фразеологизми в съвременния български и руски език – два генетично родствени и близки славянски езика. Както знаем, фразеологичните словосъчетания са едни от най-ярките и най-образните изразни средства на езика. Фразеологичните системи на съвременния български и руски език съдържат доста общи фразеологизми. Сходствата са твърде много и се отнасят до най-различни аспекти като семантичните, структурните и експресивните свойства на фразеологичните единици, особеностите на тяхната употреба в речта, техните лексикално-семантични отношения и др. Освен това обаче българският и руският език притежават и фразеологизми, които са националноспецифични за всеки един от тях, отличават се с ярък национален колорит и нямат точен еквивалент в другия език. Тези фразеологизми ни разкриват много страни от бита, културата, историята и начина на живот на народа, който е създател на съответната фразеология.

За някои интересни терминологични метафори

Резюме: Акцентът в този доклад е поставен върху употребата на метафората в терминологията като една от най-използваните техники за терминологична номинация.

ЗА НЯКОИ ПРОДУКТИВНИ ТЕРМИНООБРАЗОВАТЕЛНИ МОДЕЛИ В СЪВРЕМЕННИЯ БЪЛГАРСКИ И РУСКИ ЕЗИК

Резюме: Акцентът в тази статия е поставен върху някои сходни терминологични явления и процеси, които се срещат в два генетично свързани славянски езика. Има значителен брой от тези прилики и те засягат различни аспекти на терминологичната теория и практика.

Наблюдения върху употребата на някои причастни форми като терминоелементи в терминологията

Резюме: Този доклад е посветен на мястото и ролята на причастните форми в терминологията. В началото са обяснени някои ключови термини, а след това е разгледана както самостоятелната, така и несамостоятелната употреба на причастията в терминологията. Посочват се и редица интересни примери. Изводът е, че днес причастните форми разширяват своята употреба в терминологията и обогатяват терминологичната лексика

За някои неточности при представянето на научните термини в учебниците

Резюме: В този доклад се засягат редица въпроси, свързани с отразяването на научните термини в учебната литература и с начините, по които трябва да става това. Авторката се спира на това, как да се намери оптималното съотношение между необходимостта от високо научно ниво при отразяването на термините и необходимостта това отразяване да бъде съобразено с възрастовите особености на децата и да бъде направено на ясен, точен и разбираем за учениците език.

КЪМ ВЪПРОСА ЗА УНИВЕРБИРАНЕТО В СЪВРЕМЕННИЯ БЪЛГАРСКИ И РУСКИ КНИЖОВЕН ЕЗИК

Резюме: Настоящият доклад разглежда природата на явлениято универбация в българския и руския език на два генетично родствени славянски езика. Приликите между тях в това отношение са твърде много и се отнасят до начините на формиране на универбацията в езика и общите начини на проявление на това явление в езика.

О некоторых явлениях и тенденциях в современном болгарском и русском политическом дискурсе

Резюме: Този доклад е посветен на някои интересни езикови явления, които се случват днес в българската и в руската обществено-политическа лексика. Тези явления имат сходен характер, който се обяснява със сходния характер на някои политически и икономически процеси в двете страни. Такива типични и за двата езика явления са засилената обусловеност на обществено-политическата лексика от екстралингвистични фактори, навлизането в тази лексика на един по-разкрепостен, по-експресивен и по-образен език, излизането от активна употреба на част от лексиката, свързана с периода на социализма и др. Авторката посочва много интересни примери, взети предимно от руските средства за масова информация, които илюстрират тези явления.

КЪМ ВЪПРОСА ЗА ОМОНИМИЯТА В ТЕРМИНОЛОГИЯТА

Резюме: В този доклад авторката се спира на явлението омонимия в терминологията. Омонимията е сложно, но естествено и закономерно явление, свързано с развитието и обогатяването на речниковия състав на езика. Разгледани са различните пътищата за възникване на омонимите в езика, както и основните начини, по които омонимията се проявява в терминологията.

Към въпроса за колебанията във формата на някои термини

Резюме: Както е известно, едно от основните изисквания на съвременната терминологична теория към научния термин е изискването за езикова правилност. Това означава, че езиковата форма на термините трябва да бъде в пълно съответствие с действащите книжовноезикови норми. Спазването на това изискване е много важно с оглед на факта, че терминологичната система като част от лексикалната система на даден език при своето изграждане използва фонетичните, морфологичните, словообразователните, синтактичните и пр. средства на този език. В доклада са разгледани известни колебания при изписването и граматичната форма на някои термини и са посочени редица примери.

Прояви на формална вариантност при някои термини и терминоелементи в различни терминологични системи

Резюме: Акцентът в тази статия е поставен върху някои случаи на формална вариантност при термините и терминоелементите. Посочва се, че вариантността не е собствено лингвистично понятие, но тя има много и най-разнообразни проявления във всички разновидности на националния език и на всички равнища. Това важи и за терминологията. Разгледани са редица конкретни случаи и са посочени много примери. Налага се изводът, че вариантността позволява по-ясно да се разберат и да се организират в система многообразните езикови и в частност терминологични явления.

За вариантността при някои термини

Резюме: Вариантността в терминологията се осъществява основно в две посоки – семантична и формална. Докладът разглежда само семантичната вариация с нейните варианти и се споменават редица конкретни примери.

За някои случаи на синонимия в терминологичните системи на съвременния български и руски език

Резюме: Акцентът на тази статия е поставен върху синонимията в терминологичните системи на съвременния български и руски език – два генетично родствени славянски езика. Сходствата при проявлението на синонимията са твърде много и се отнасят до най-различни нейни страни.

Современный болгарский и русский политический дискурс – тенденции, сходства, закономерности

Резюме: Докладът е посветен на някои интересни езикови явления, които се наблюдават днес в българския и руския обществено-политически дискурс. Тези явления имат сходен характер, което се обяснява със сходния характер на някои политически и икономически процеси в двете страни. Такива типични явления и за двата езика са нарастващата обусловеност на социално-политическата лексика от екстралингвистични фактори, навлизането в тази лексика на по-спокоен, по-експресивен и по-фигуративен език, оттеглянето от активното използване на част от речника, свързан с с периода на социализма и др. Авторът разглежда интересни примери, извадени предимно от руски медии, които илюстрират тези явления. Основният извод от това изследване е, че съвременните тенденции и явления в българския и руския обществено-политически дискурс са от сходен характер. Разбира се, това не е нетипично, когато става въпрос за два генетично свързани и родствени езика.

Към въпроса за ретерминологизацията в съвременната българска терминология

Резюме: В този доклад се разглежда процесът на ретерминологизация, който представлява пренасяне на готов термин или терминоелемент от една научна или професионална област в друга, като при тази трансформация става пълно или частично преосмисляне на значението. Авторката се спира на основните пътища, по които се осъществява ретерминологизацията, на резултатите от това семантично преобразуване и посочва редица интересни примери, илюстриращи явлението.

За българистиката в съвременна Русия

Резюме: Целта на тази статия е да се разгледат някои от най-новите постижения на българистичните изследвания в съвременна Русия. Специално внимание е отделено на дейността на много руски учени от водещи научни центрове. Разбира се, че не е възможно да се обхване делото на всички руски българисти, работещи в десетки руски градове. Споменато е само основното и главното. Като извод се налага фактът, че интересът към българския език, литература, история, култура и пр. в Русия има много стара традиция и ни отвежда в зората на руското научно славяноведение в началото на XIX век. Оттогава досега този интерес не стихва, което ни дава основание да вярваме, че богатите традиции на руската българистика ще продължат и в бъдеще. Тези традиции ще са здравата основа, върху която ще стъпят бъдещите поколения руски българисти, за да се справят успешно с многото предизвикателства пред съвременната руска българистика.

За някои интересни факти от създаването на българската научна терминология след Освобождението

Резюме: Този доклад е посветен на някои събития от началните етапи от развитието на новобългарската научна терминология. Разгледани са два приносни в това отношение труда на Александър Теодоров-Балан, в които той формулира важни принципи при терминообразуването. Представена е и голямата помощ, оказана от Балан на руския медик, университетски преподавател и ръководител на Катедрата по анатомия в Софийския университет Иля Шапшал при формирането на българската анатомична терминология. Посочени са редица конкретни примери от първия български учебник по анатомия.

О некоторых активных способах терминологической номинации в современном болгарском и русском языках

Резюме: Акцентът в статията е върху основните методи на терминологична номинация в съвременния български и руски език, два генетично родствени славянски езика. Отбелязани са някои прилики и разлики и са дадени редица примери.

За някои особености във формалната структура на термините словосъчетания в съвременния български и руски език

Резюме: Броят на термините словосъчетания днес в най-различни области на знанието е огромен. Затова въпросът за техните езикови особености и за начините за тяхното образуване и функциониране все повече привлича вниманието на терминологите. Термините словосъчетания имат най-различни синтактични и структурни модели. Основно биват безпредложни и предложни. Акцентът в този доклад е поставен върху разглеждането на формалната структура на термините словосъчетания в българския и в руския език. Разгледана е основно тяхната формална структура и синтактичната връзка между компонентите им. Представени са някои основни формално-структурни модели, по които могат да се правят редица изводи за езиковата форма на термините словосъчетания в двата езика. Посочени са някои сходства и различия и са приведени редица примери от областта на обществено-политическата лексика и от областта на екологията и опазването на околната среда.

За значимия научен принос на някои от пионерите на познанската славистика

Резюме: Традициите на познанската славистика датират от 1919 г. Още от началото на полското научно славянознание и до днес с Познанския университет свързват своята дейност учени, притежаващи солидна научна подготовка, много знания, голяма ерудиция и широка осведоменост. В този доклад накратко ще бъде припомнено значимото научно дело на такива видни езиковеди, каквито са Тадеуш Лер - Сплавински, Миколай Рудницки, Хенрик Улашин, както и делото на първия филолог и славист, станал ректор на университета «Адам Мицкевич» – Станислав Добжицки. Всички те положиха здравите и солидните основи на познанската славистика и тяхното дело и до днес се продължава от много техни ученици и последователи.

За някои специфики при лексикографското представяне на терминологична лексика в трудовете на академик Стефан Младенов

Резюме: Този доклад насочва нашето внимание към една много важна област от широките и многостранни научни интереси на акад. Ст. Младенов – областта на речниковото дело. Няма да е пресилено, ако кажем, че акад. Ст. Младенов е един от създателите на съвременната българска научна лексикография. В речниците, издадени с негово участие, е представена и терминологична лексика. Тя включва не само термини, но и всички езикови единици, които са произведени от тях и имат смислова връзка с тях. Акад. Младенов тълкува тази лексика с научна обективност, достоверност и прецизност, като посочва не всички белези и характеристики на научните понятия, а само най-типичните от тях.

**„Терминологичен енциклопедичен речник по икономически науки” –
едно ново достижение на българската терминологична лексикография**

Резюме: Този доклад е посветен на някои проблеми при създаването на терминологичния енциклопедичен речник по икономика. Речникът е с тълковно-енциклопедичен характер и е поредният от поредицата терминологични речници, изработвани в Секцията по терминология и терминография в Института за български език и предназначени за най-широки кръгове на обществото. Поредицата се изработва по идея на чл.-кор. на БАН д. ф. н. Мария Попова, която е автор на общата концепция. Целите и задачите на тази терминологична поредица са даването на ясни, точни и достъпни дефиниции, както и на допълнителни знания за основните термини от съответните науки. В доклада са засегнати са и редица по-общи въпроси при терминографската работа. Авторката се спира по-подробно на тълкуването на терминологичните единици, на тяхното системно описание, на представянето на названията, както и на други актуални терминографски въпроси.

За някои особености на ретерминологизацията като фактор на външната системност в терминологията

Резюме: В този доклад се разглежда процесът на ретерминологизация, който представлява пренасяне на готов термин или терминоелемент от една научна или професионална област в друга, като при тази трансформация става пълно или частично преосмисляне на значението. Авторката се спира на основните пътища, по които се осъществява ретерминологизацията, на резултатите от това семантично преобразуване и посочва редица интересни примери, илюстриращи явлението.

Самуил Борисович Бернщейн и неговият „Учебник българского языка”

Резюме: В този доклад се разглежда труда на Бернщейн „Учебник българского языка”. Посочени са много достойнства на този учебник, актуални и до днес, най-вече точното структуриране на материала и ясното представяне на българската граматика, както и даването на много допълнителни знания за историята на българския език, за българската литература и пр.

За някои специфики на детерминологизацията като фактор на външна системност в терминологията

Резюме: Целта на този доклад е да разгледа процеса на детерминологизация, който е преминаването на термини и терминология от научна или професионална област в общия език, като тази трансформация се превръща в пълна или частична семантична трансформация и преосмисляне на терминологичното значение. Когато термините излизат извън терминологичната система, към която принадлежат и навлизат в общия език, те губят своите терминологични характеристики и могат да се използват в преносен смисъл, в различни стилове на речта и дори да носят емоционална окраска. Целта на това изследване обективно предполага използването на синхронен метод, който изучава и описва отделни езикови явления само през определен определен период от тяхното съществуване (в случая съвременния период). Основно има два извода. Първо, много термини от различни науки като химия, физика, биология, медицина, политически науки, философия, право, технически термини и т.н. днес са подложени на детерминология. Второ, детерминологията играе важна роля в процеса на терминология, който се разширява днес. Докладът цитира редица интересни примери, илюстриращи тези явления. Целта на този доклад е да разгледа процеса на детерминологизация, който е преминаването на термини и терминология от научна или професионална област в общия език, като тази трансформация се превръща в пълна или частична семантична трансформация и преосмисляне на терминологичното значение. Когато термините излизат извън терминологичната система, към която принадлежат и навлизат в общия език,

те губят своите терминологични характеристики и могат да се използват в преносен смисъл, в различни стилове на речта и дори да носят емоционална окраска. Целта на това изследване обективно предполага използването на синхронен метод, който изучава и описва отделни езикови явления само през определен определен период от тяхното съществуване (в случая съвременния период). Основно има два извода. Първо, много термини от различни науки като химия, физика, биология, медицина, политически науки, философия, право, технически термини и т.н. днес са подложени на детерминология. Второ, детерминологията играе важна роля в процеса на терминология, който се разширява днес. Докладът цитира редица интересни примери, илюстриращи тези явления.